

Ο Εθνοϊερομάρτυρας Σμύρνης Χρυσόστομος και το ανεκπλήρωτο όραμα της ιδρύσεως αυτονόμου κράτους στη γη της Ιωνίας

- **Η ίδρυση αυτόνομου κράτους στην Ιωνική γη ως έσχατη λύση για τη σωτηρία του Μικρασιατικού Ελληνισμού**
- **Ο Εθνικός διχασμός και ο κυνισμός των λεγομένων συμμαχικών Μεγάλων Δυνάμεων που οδήγησαν στον όλεθρο των Ελληνορθόδοξων της Ιωνικής γης**

Η αδέκαστη και απροσωπώληπτη ιστορία επιβεβαιώνει μέσα από τις σελίδες των γεγονότων της ότι στην πολιτική και τη διπλωματία δεν υπάρχουν «δίκαια» και «αξιακές αρχές ηθικής» αλλά μόνο «συμφέροντα» των κρατών, τα οποία έναντι οιοδήποτε τιμήματος προσπαθούν να ικανοποιήσουν θυσιάζοντας χωρίς ηθικούς φραγμούς και αναστολές τους αθώους λαούς που τους εκμεταλλεύονται και τους χρησιμοποιούν ως «άβουλα και μοιραία πιόνια» επάνω στην διεθνή γεωπολιτική και γεωστρατηγική διπλωματική σκακιέρα. Τα δίκαια των λαών να ζήσουν ελεύθερα, ειρηνικά και με αξιοπρέπεια έχουν μικρότερη αξία και σημασία όταν συγκρίνονται με την επίτευξη πολιτικο – διπλωματικών, στρατιωτικών και οικονομικών συμφερόντων και σκοπιμοτήτων. Αυτή δυστυχώς είναι η ωμή και κυνική πραγματικότητα.

Ο Μικρασιατικός Ελληνισμός γεύθηκε το «πικρόν ποτήριον» και βίωσε στον απόλυτο βαθμό την οδυνηρή αλήθεια ότι «φίλοι και σύμμαχοι» δεν υπάρχουν στην «πολιτικοδιπλωματική κονίστρα» παρά μόνο συμφέροντα, τα οποία προσδιορίζουν κάθε φορά και τη στάση των λεγομένων συμμάχων που μεταβάλλουν εύκολα επιλογές και προσανατολισμούς όταν αυτό απαιτεί η ωμή και άνευ ρομαντικών συναισθηματισμών ικανοποίηση των ποικιλόμορφων συμφερόντων τους.

Οι Μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις της Entente, Αγγλία, Γαλλία και Ιταλία, εκτιμώντας την κατά την διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918), σταθερή και αταλάντευτη στάση του Ελευθερίου Βενιζέλου ως συμμάχου εναντίον της Γερμανίας και δεδομένης της φιλογερμανικής στάσεως της ψυχorroαγούσης κατ' εκείνη την περίοδο οθωμανικής αυτοκρατορίας, απεφάσισαν να αναθέσουν στην Ελλάδα την εντολή διοικήσεως της ευρύτερης περιοχής της Σμύρνης, όπου τα ελληνικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν τον Μάιο του 1919. Ήταν η προσωπική επιτυχία του Πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου σε διπλωματικό επίπεδο με την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών (1920), διά της οποίας ελάμβανε «σάρκα και οστά» το όραμα της λεγόμενης «Μεγάλης Ιδέας» καθώς ετίθεντο τα πολιτικοδιπλωματικά θεμέλια εκ μέρους των τότε συμμαχικών Μεγάλων Δυνάμεων για την ίδρυση της Ελλάδος των δύο Ηπείρων και των πέντε θαλασσών.

Η εξέλιξη αυτή, που ήταν απολύτως θετική για τις διεκδικήσεις της Ελλάδος, είχε ως συνεπακόλουθο την εκ μέρους των Μεγάλων Δυνάμεων αναγνώριση της δυνατότητας στην ελληνική κυβέρνηση να ασκήσει κυριαρχικά δικαιώματα στη ζώνη της Σμύρνης, παρόλο που ο Σουλτάνος διατηρούσε την υψηλή κυριαρχία στα επίμαχα εδάφη. Στο πλαίσιο όμως της γενικότερης ευφορίας και του ενθουσιασμού που επικρατούσε στους Μικρασιάτες και στον θρησκευτικό και εθνικό ηγέτη του

Ιωνικού ελληνισμού, Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομο, φαίνεται ότι παρερμηνεύτηκαν και παρανοήθηκαν, όπως εύστοχα παρατηρεί η Βικτωρία Σολομωνίδου, οι λόγοι που οδήγησαν τους συμμάχους να εγκρίνουν την ελληνική απόβαση στη Σμύρνη, μια απόφαση που δεν σχετιζόταν με την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας. Η ίδια γράφει χαρακτηριστικά ότι: «η ελληνική απόβαση ήταν κυρίως ένα προσωρινό μέτρο, προορισμένο να διαρκέσει όσο χρόνο θα απαιτούσε για να λυθεί το Ανατολικό Ζήτημα, να φθάσουν δηλαδή σε συμφωνία για το διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ανάμεσά τους (οι σύμμαχοι)».

Οι Μικρασιάτες, οι οποίοι βίωσαν την ανηλεή και ωμή πολιτική των Νεοτούρκων έναντι των Millet (εθνικοτήτων), που απροκάλυπτα πλέον αποσκοπούσε στον βίαιο εκτουρκισμό τους, έβλεπαν ως μόνη αχτίδα φωτός για την επιβίωση και σωτηρία τους, την απελευθέρωσή τους από την Ελλάδα και τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Συνακόλουθα θεωρούσαν ότι ο στόχος αυτός θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο σε στενή πολιτική και διπλωματική σύμπλευση με τους Άγγλους και Γάλλους.

Η δικαιολογημένη και εν τοις πράγμασι απεγνωσμένη λαχτάρα του Μικρασιατικού Ελληνισμού για ελευθερία και σωτηρία μπορεί να κατανοηθεί, ενώ κρίνεται ως αφελής και τουλάχιστον ουτοπική η εμμονή του Ελευθερίου Βενιζέλου να πιστεύει ότι παραμένοντας πιστά και τυφλά προσδεδεμένος στο άρμα των Μεγάλων Δυνάμεων θα εξασφάλιζε σε κάθε περίπτωση την υπεράσπιση εκ μέρους τους των συμφερόντων της Ελλάδος έναντι της ψυχορραγούσας οθωμανικής αυτοκρατορίας. Δυστυχώς όμως η πραγματικότητα διέψευσε τις προσδοκίες του.

Ο επί του ζητήματος αυτού ειδήμων Διπλωμάτης Αλέξανδρος Αλεξανδρής δίδει και μια άλλη διάσταση στα γεγονότα που συνέβαιναν κατά την περίοδο εκείνη, γράφοντας χαρακτηριστικά: «κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο η συνθήκη προέβλεπε την ίδρυση τοπικού κοινοβουλίου, που θα λειτουργούσε σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα και θα ήταν αρμόδιο να αποφασίσει, μετά το πέρας μιας πενταετίας, την οριστική ενσωμάτωση της περιοχής της Σμύρνης στην Ελλάδα. Η μεταβίβαση αυτή της πλήρους κυριαρχίας στην Ελλάδα θα έπρεπε να εγκριθεί και από την Κοινωνία των Εθνών, η οποία θα μπορούσε να απαιτήσει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος πριν δώσει την τελική συγκατάθεσή της. Στο μεταξύ ο Βενιζέλος άρχισε να καταστρώνει σχέδια για τη συγκέντρωση του μικρασιατικού ελληνισμού της ενδοχώρας στην ελληνική ζώνη της Ιωνίας, προβλέποντας μία ενδεχόμενη ανταλλαγή πληθυσμών κατόπιν συναινέσεως, παρόμοια με εκείνη που είχε επιτευχθεί στα Βαλκάνια μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας». Εκ των υστέρων βεβαίως κρινόμενα τα γεγονότα, μας διδάσκουν ότι η εθνικά διχασμένη Ελλάδα με την πολιτική ηγεσία της σε εμφύλια διαμάχη και τους λεγομένους συμμάχους της να υπονομεύουν συστηματικά την παρουσία του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία, οδήγησαν έναν αθώο λαό που διαβιούσε επί χιλιάδες έτη στη γη της Ιωνίας στον απόλυτο αφανισμό και όλεθρο.

Δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η απόλυτη πρόσδεση του Ελευθερίου Βενιζέλου στο άρμα της Μεγάλης Βρετανίας από την οποία προσδοκούσε ότι θα έχει αμέριστη υποστήριξη στην παρουσία της Ελλάδος στη Μικρά Ασία, προεκλήθη ένας ιδιότυπος «ενδοσυμμαχικός ανταγωνισμός», επειδή τόσο η Γαλλία όσο και η Ιταλία είχαν να ικανοποιήσουν δικά τους γεωπολιτικά, γεωστρατηγικά, και οικονομικά συμφέροντα, η μεν πρώτη στην ενδοχώρα της Μικράς Ασίας και η δεύτερη στα μικρασιατικά παράλια, έχοντας ως βάση τα

Δωδεκάνησα. Ακόμη δε και η Μεγάλη Βρετανία ήταν ιδιαίτερα προσεκτική και διπλωματικά επιφυλακτική αναλογιζόμενη τυχόν μελλοντικές επιδιώξεις της σε μια μετα-οθωμανική Τουρκία, η οποία είχε αρχίσει να γεννιέται.

Οι εξελίξεις υπήρξαν ραγδαίες και ιδιαίτερα δυσμενείς για την Ελλάδα και συνακόλουθα για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας, όταν τον Νοέμβριο του 1920 ο Ελ. Βενιζέλος ηττήθηκε στις εκλογές και ανήλθε στην εξουσία η φιλοβασιλική παράταξη. Οι Μεγάλες Δυνάμεις, οι οποίες από καιρό δυσανασχετούσαν με την παρουσία της Ελλάδος στα εδάφη της Μικράς Ασίας και είχαν αρχίσει να ρίχνουν γέφυρες συνεργασίας με το ανερχόμενο κεμαλικό καθεστώς, ανεύρον την κατάλληλη ευκαιρία να αλλάξουν στρατόπεδο συμμαχίας και συνεργασίας υπέρ της Τουρκίας προβάλλοντας ως πρόσχημα την επάνοδο στο θρόνο του εκπτώτου Βασιλέως Κωνσταντίνου Α΄, τον οποίο μισούσαν θανάσιμα λόγω της φιλογερμανικής στάσεώς του κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Αυτή όμως ήταν η διπλωματικά προφανής δικαιολογία τους διότι στην πραγματικότητα είχαν αποφασίσει να προωθήσουν τα συμφέροντά τους μέσω της αναδυόμενης κεμαλικής Τουρκίας, όπερ και εγένετο.

Στο πλαίσιο αυτό η Γαλλία και η Ιταλία – ίσως περισσότερο διπλωματικά αλλά στην ίδια γραμμή πλεύσεως και η Αγγλία – θέτουν στην Διασυμμαχική Συνδιάσκεψη του Λονδίνου (άνοιξη 1921) για το μέλλον της εγγύς Ανατολής, το ζήτημα της αναθεωρήσεως της Συνθήκης των Σεβρών, ενώ οι κεμαλικοί αναγνωρίζονταν ως ισότιμοι και νόμιμοι συνομιλητές της Ελλάδος. Ο κύβος ερρίφθη αλλά η εθνικά διχασμένη Ελλάδα με την τυφλωμένη από τα πολιτικά πάθη και τη διάθεση εκδικητικότητας πολιτική ηγεσία της αντί να συμπτύξει το μικρασιατικό μέτωπο στην περιοχή της Σμύρνης και στην εγγύς ενδοχώρα της, αποφασίζει την προέλαση του ελληνικού στρατού στα ενδότερα. Η δε απροκάλυπτη προδοσία των δήθεν συμμάχων ήλθε τον Ιούνιο του 1921, όταν έθεσαν ενώπιον της αφρόνως πολιτευόμενης φιλοβασιλικής κυβερνήσεως του Δημ. Γούναρη, το σχέδιο της εκκενώσεως από τον ελληνικό στρατό της Μικράς Ασίας και ακόμη και της Σμύρνης, καθώς επίσης την επιστροφή και του μεγαλύτερου τμήματος της Ανατολικής Θράκης στην Τουρκία. Η πρόταση αυτή «εν είδει τελεσιγράφου» επανήλθε και το Μάρτιο του 1922, όταν το αδιέξοδο στο οποίο είχε οδηγήσει η πολιτικά και διπλωματικά μυωπική κυβέρνηση του Δημ. Γούναρη τα ελληνικά στρατεύματα στο μικρασιατικό μέτωπο, ήταν πλέον μη αναστρέψιμο.

Κατά την χρονική περίοδο από τον Νοέμβριο του 1920 και εφεξής, κάτω μάλιστα από το διπλωματικό τραπέζι διεξαγόταν ένας πρωτοφανής ενδοσυμμαχικός ανταγωνισμός προκειμένου καθεμιά από τις Μεγάλες Δυνάμεις να θεμελιώσει τα πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά συμφέροντά της σε στενή συνεργασία με την μετα-οθωμανική κεμαλική Τουρκία. Η στενή συνεργασία του κουμμουνιστικού καθεστώτος της Σοβιετικής Ενώσεως με τον Μουσταφά Κεμάλ Πασά στον οποίο προσέφερε πλουσιοπάροχα πολεμικό εξοπλισμό και είχε συμβάλει στην καταστολή του αντάρτικου ποντιακού κινήματος, είχε προκαλέσει την αλλαγή πλεύσεως της Γαλλίας, η οποία κατά τον Οκτώβριο του 1921 υπέγραψε με τους κεμαλικούς εθνικιστές την γαλλοτουρκική συμφωνία που προέβλεπε την παραχώρηση της Κιλικίας στην Τουρκία. Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε και την – έστω και διπλωματικά περισσότερο λελογισμένη – μεταστροφή της Αγγλίας, η οποία όπως εύστοχα επισημαίνει ο Αλέξανδρος Αλεξανδρής, προτιμούσε να αγνοήσει τον αρχικό λόγο για τον οποίο η Ελλάδα είχε αποσταλεί εκ μέρους της Entente στη Μικρά Ασία. Το

βέβαιο πάντως είναι ότι η Τουρκία προμηθευόταν οπλισμό από την Σοβιετική Ένωση, την Γαλλία και την Ιταλία, ενώ την ίδια στιγμή οι «κατ' όνομα σύμμαχοι» της Ελλάδος και κυρίως μετά την επάνοδο του Βασιλέως Κωνσταντίνου είχαν ακυρώσει τις συμμαχικές πιστώσεις προς την ελληνική κυβέρνηση αρνούμενοι κάθε μορφής δανεισμό, γεγονός που καθιστούσε αδύνατη την ενίσχυση του ελληνικού στρατού με νέο οπλισμό και με τα αναγκαία εφόδια.

Μέσα σ' αυτή την κόλαση που όλα κατέρρεαν και οδηγούσαν τον μικρασιατικό ελληνισμό στον απόλυτο όλεθρο, ως μόνη «σανίδα σωτηρίας» πρόβαλε εκ μέρους του εθναρχικού μικρασιατικού ηγέτου, Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσόστομου, η ίδρυση αυτόνομου κράτους στη γη της Ιωνίας (αυτόνομο Ιωνικό κράτος). Κατά την ίδια περίοδο οι φήμες για εκκένωση της Μικράς Ασίας οργιάζαν και το λεγόμενο «εθνικόν κέντρον», η Αθήνα, ήταν απολύτως αδύναμο να αντιδράσει και να σώσει τον μικρασιατικό ελληνισμό.

Ο Μητροπολίτης της Σμύρνης Χρυσόστομος πρωτοστάτησε στη δημιουργία της «Μικρασιατικής Άμυνας» στην Κωνσταντινούπολη προκειμένου να προωθήσει το σχέδιο της αυτονομίσεως της Ιωνίας όταν όλα προμήνυαν τον απερχόμενο όλεθρο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι το κίνημα για την προάσπιση των απελευθερωθέντων Μικρασιατικών εδαφών μέσω της δημιουργίας αυτόνομου Ιωνικού κράτους ξεκίνησε στην Κωνσταντινούπολη, αμέσως μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920. Εκεί ιδρύθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς, πολιτικούς παράγοντες των φιλελευθέρων και σημαίνοντα μέλη της ελληνικής κοινότητας, η οργάνωση υπό την ονομασία «Εθνική Άμυνα». Οι περίπου 500 βενιζελικοί αξιωματικοί, πολιτικοί και διπλωμάτες που συνεργάστηκαν με ηγετικές φυσιογνωμίες των βενιζελικών της Κωνσταντινουπόλεως ήταν όσοι παραιτήθηκαν, απομακρύνθηκαν με κομματικά κριτήρια από την φιλοβασιλική κυβέρνηση του Δημ. Γούναρη ή κατέφυγαν οικιοθελώς στην Πόλη. Ηγετικά στελέχη της Άμυνας ήταν ο Γεώργιος Κονδύλης και ο διπλωμάτης Περικλής Αργυρόπουλος, ενώ συμμετείχαν και υψηλόβαθμοι Έλληνες αξιωματικοί, όπως οι στρατηγοί Δημ. Ιωάννου, Κ. Μαζαράκης και Π. Ζυμβρακάκης. Η Άμυνα αποτελούνταν από δύο σώματα, το στρατιωτικό και το πολιτικό, με έδρα το γνωστό πολυτελές ξενοδοχείο «Πέρα Παλάς» στην Κωνσταντινούπολη που ανήκε στον μικρασιάτη επιχειρηματία Μποδοσάκη Αθανασιάδη, ο οποίος χρηματοδοτούσε σε μεγάλο βαθμό το κίνημα της Άμυνας.

Η Εθνική Άμυνα στην Κωνσταντινούπολη όταν έλαβε γνώση των πρώτων σαφών αναφορών περί της πιθανότητας για αποχώρηση της Ελλάδος από την Μικρά Ασία και κατόπιν της στενής συνεννοήσεως και με την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη του Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσόστομου, έδωσε νέα ώθηση στο κίνημα και προώθησε την ίδρυση της αντίστοιχης οργάνωσης στη Σμύρνη (Οκτώβριος 1921) υπό την ονομασία «Μικρασιατική Άμυνα».

Την πρωτοβουλία για την εγκαθίδρυση αυτόνομου καθεστώτος στην Ιωνία ανέλαβε μια ομάδα από επιφανείς και εγκρίτους Σμυρναίους, με πρωτεργάτες τον Απόστολο Ψαλτώφ, τον Νομικό Κυριάκο Τελεκίδη και τον δημοσιογράφο Σωκράτη Σολομωνίδη, ενώ παράλληλα πλαισιώθηκαν και από τις σημαντικές προσωπικότητες της τοπικής κοινωνίας της Σμύρνης, όπως τους Χ. Δήμα, Αντ. Αθηνογένη, Μιχ. Αργυρόπουλο, Μιλτ. Σεϊζάνη, Ξεν. Δήμα, Αλκ. Δουλγερίδη, Δημ. Μαρσέλλο, Δ. Δουρουδόγλου, Κ. Χατζηαποστόλου, Δ. Ιωακειμίδη, Σ. Καρακάση,

Στεφ. Παπαμιχάλη, Αλ. Πετρίδη, Γεώργ. Πονηρίδη, Ι. Τοζάκογλου, Ι. Χαρκάτη, καθώς και από τον ανώτερο υπάλληλο της Αρμοστείας Πέτρο Ευριπαίο. Ο δε Μιχαήλ Ροδάς αναφέρει ότι, όπως προκύπτει από την αλληλογραφία του Μητροπολίτου Σμύρνης, ο Χρυσόστομος ήταν ο ιθύνων νους και η κινητήρια δύναμη της Μικρασιατικής Άμυνας.

Αξιολογώντας το όλο εγχείρημα της Μικρασιατικής Άμυνας, ο Αλέξανδρος Αλεξανδρής αναφέρει ότι: «Μετά την αδυναμία της Ελλάδας να επιβάλει στους Τούρκους με στρατιωτικά μέσα τη Συνθήκη των Σεβρών, η ίδρυση μιας πολυεθνικής Ιωνικής πολιτείας υπό την υψηλή κυριαρχία του σουλτάνου υπήρξε η μόνη εναλλακτική πρόταση που οι Μικρασιάτες θεωρούσαν ικανή να εγγυηθεί την παραμονή του χριστιανικού στοιχείου στα πάτρια εδάφη της Ιωνίας.

Ο Μικρασιατικός Ελληνισμός στήριξε την ελπίδα του για την ανάληψη της ηγεσίας του μικρασιατικού κινήματος στον Ελευθέριο Βενιζέλο. Ωστόσο, εκείνος δεν ήταν διατεθειμένος να ηγηθεί ενός κινήματος που στην ουσία απέβλεπε στην ίδρυση ενός δευτέρου ελληνικού κράτους στα ανατολικά παραλία του Αιγαίου. Ασφαλώς ο Βενιζέλος γνώριζε τις εγγενείς δυσκολίες του εγχειρήματος αυτού».

Ιχνηλατώντες επί των γεγονότων και κυρίως των προσώπων που σχετίζονται με το λεγόμενο αυτονομιστικό κίνημα, γνωρίζουμε από τις ιστορικές πηγές ότι ο πλέον σφοδρός πολέμιος αυτής της «εσχάτης λύσεως σωτηρίας» υπήρξε ο «νεκροθάφτης» του μικρασιατικού ελληνισμού, ο διαβόητος Στεργιάδης που ως άλλος «εφιάλτης» παντί τρόπω και πάση δυνάμει υπονόμειε κάθε προσπάθεια της Μικρασιατικής Άμυνας. Ο δε Αρχιστράτηγος Αναστάσιος Παπούλας, γνωστός για τα φιλοβασιλικά του αισθήματα, ήταν περισσότερο ευνοϊκά διακείμενος να αναλάβει την ηγεσία και να συμβάλει στην προώθηση των εθνικών σκοπών της Μικρασιατικής Άμυνας. Εντούτοις, η φιλοβασιλική κυβέρνηση Γούναρη ήταν μέχρι τέλους αρνητική σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο με αποτέλεσμα να τον οδηγήσει πικραμένο σε παραίτηση (13 Μαΐου 1922). Οι πολιτικές σκοπιμότητες και πάλι έθαψαν το εθνικό συμφέρον.

Όταν μάλιστα τον Μάρτιο του 1922 έγιναν γνωστές οι προτάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, κατόπιν των διαβουλεύσεών τους στη Συνδιάσκεψη των Παρισίων, για εκκένωση της Μικράς Ασίας, οι ηγέτορες της Μικρασιατικής Άμυνας απέστειλαν ανακοίνωση στις συμμαχικές κυβερνήσεις με την οποία δήλωναν ότι προτιμούσαν να εγκαταλείψουν την Ιωνία παρά να δεχθούν την επάνοδο της Οθωμανικής κατοχής. Ύστερα δε από την παραίτηση του Αρχιστράτηγου Παπούλα, ο τραγικά αμφιλεγόμενος Στεργιάδης, όπως αναφέρει ο Γιώργος Γιαννακόπουλος, «εισηγήθηκε ότι θα έπρεπε να δημιουργηθεί αυτόνομο κράτος με χριστιανό κυβερνήτη, υπό την επικυριαρχία του σουλτάνου. Το κράτος αυτό με κέντρο τη Σμύρνη, θα κατελάμβανε ολόκληρη σχεδόν τη δυτική παράλια ζώνη και θα είχε αποκλειστικά Μικρασιατικό χαρακτήρα. Στη διοίκησή του, δηλαδή, θα συμμετείχαν ισότιμα το εγχώριο μουσουλμανικό στοιχείο και οι υπόλοιπες μειονότητες της περιοχής. Ουσιαστικά το αυτόνομο κράτος θα ήταν δημιούργημα των Δυνάμεων και δεν θ' αποτελούσε μέσο για τη διατήρηση του ελληνικού χαρακτήρα της περιοχής με προοπτική την ένωση με την Ελλάδα. Θα ήταν μάλλον ένα προκεχωρημένο φυλάκιο του δυτικού πολιτισμού στην Ανατολή, στο οποίο θα ήταν ευπρόσδεκτοι όλοι οι δυσारेστημένο από το κεμαλικό καθεστώς».

Η αυτονομία του Ιωνικού Κράτους κηρύχθηκε στις 18 Ιουλίου 1922 με υποτονική αποδοχή πλέον από τον αποκαρδιωμένο μικρασιατικό ελληνισμό και ύστερα από ένα δεκαπενθήμερο σιωπής, οι Μεγάλες Δυνάμεις διεμήνυσαν στην ελληνική κυβέρνηση την άρνησή τους να αποδεχθούν την ίδρυση αυτόνομου κράτους στην Ιωνία, επειδή οι κατ' όνομα και μόνο σύμμαχοί μας και κυρίως οι Γάλλοι και Ιταλοί δεν επιθυμούσαν την παρουσία ελληνικού στρατού στα εδάφη της Μικράς Ασίας, οπότε απεφάσισαν να θυσιάσουν τον Μικρασιατικό Ελληνισμό.

Ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος ως η καρδιά και ο ιθύνων νους της Μικρασιατικής Άμυνας σε ένα μακροσκελές υπόμνημά του, το οποίο απέστειλε στις 7 Απριλίου του 1922 προς πάντας τους εμπλεκομένους στο εγχείρημα της ιδρύσεως αυτόνομου κράτους στη γη της Ιωνίας, ανέφερε ότι ήταν αδύνατη η συνύπαρξη χριστιανών και μουσουλμάνων εάν κατέρρεε το μικρασιατικό μέτωπο και επικρατούσαν οι Τούρκοι εθνικιστές, ενώ φαίνεται η βαθειά πεποίθησή του ότι το αυτόνομο κράτος θα μπορούσε να υπάρξει μόνο υπό την κυριαρχία του Σουλτάνου. Πίστευε ότι ο μικρασιατικός ελληνισμός θα μπορούσε να στηρίξει το εγχείρημα αυτό και θα είχε ως συμπαραστάτες τους Αρμένιους, τους Κιρκάσιους και τους αντικεμαλικούς Τούρκους. Επρότεινε την οικονομική ενίσχυση της Μικρασιατικής Άμυνας με την επιτυχία του απελευθερωτικού αγώνος μέσω της «αδυσωπήτου φορολογίας της περιουσίας όλων», ενώ υπεστήριζε και τη γενική στρατολόγηση του μικρασιατικού ελληνισμού μέσω της υποχρεωτικής εκπαιδύσεως στα όπλα όλων των ανδρών, ηλικίας από 17-50 ετών. Όσον αφορά τα δύο ως άνω ζητήματα οι ηγήτορες της Μικρασιατικής Άμυνας προέβλεπαν στους σχεδιασμούς της δράσεώς τους, την εξοικονόμηση πόρων μέσω τοπικών εράνων και ενίσχυσης από τις ελληνικές παροικίες του εξωτερικού, καθώς και τη δημιουργία στρατιωτικής δυνάμεως μέσω της τοπικής στρατολογίας και της εθελοντικής παραμονής τμήματος του ελληνικού στρατού.

Ο Σμύρνης Χρυσόστομος θεωρούσε ότι η επιτυχία της πρωτοβουλίας του αυτής θα μπορούσε να συντελεσθεί εάν είχε την αμέριστη υποστήριξη της Ελλάδος, εφόσον επέστρεφαν όλοι οι συγκεντρωθέντες από το 1920 στην Κωνσταντινούπολη αξιωματικοί. Έκρινε επιβεβλημένη την συγκρότηση εθνοσυνελεύσεως στη Σμύρνη «...εις ην ν' αντιπροσωπευθώσι όλαι αι Μικρασιατικά Επαρχία... και αυτοί οι εν Κύπρω, οι εν Αιγύπτω, οι εν Αμερική και οι εν τη διασπορά Έλληνες... Το Οικουμενικό Πατριαρχείο... οι ποτέ εκ Σμύρνης Βουλευταί μας». Στο πλαίσιο αυτό καλούσε τους πανέλληνες Ορθοδόξους εις το καθήκον, διότι επέστη η κρίσιμος ώρα των μεγάλων θυσιών».

Ως εθναρχικός ηγέτης ο Σμύρνης Χρυσόστομος κατακλείει το υπόμνημά του, γράφοντας: «Εκ παραλλήλου προς τα ανωτέρω πάντα ανάγκη να καλλιεργήσωμεν επειγόντως δι' εντατικής προσπαθείας τα αισθήματα της αλληλεγγύης μας μεταξύ των εν Σμύρνη Χριστιανικών στοιχείων, ιδίως των καθολικών, αλλά και των άλλων και ιδίως των Άγγλων και των Γάλλων και των Ιταλών, συνενούμενοι δια την δημιουργίαν ανεξαρτήτου αυτόνομου Μικρασιατικού κράτους με στρατιωτικήν Ελληνικήν κατοχήν, ιδέαν την οποίαν σφόδρα ποθούν και όλα ενταύθα τα έθνη, τα οποία μεγίστη δύνανται να μας παράσχωσιν εκδούλευσιν προς τούτο, το οποίον είνε μία, ουχί η χειρότερα, ίνα μη είπωμεν λίαν ευπρόσδεκτος λύσις, αφ' ου ένωσις μετά της Ελλάδος φαίνεται σχεδόν ακατόρθωτον – το γε νυν – πράγμα.

Περί Αρμενίων και Κιρκασιών ουδέν λέγω άλλο, ειμί ότι ότι και παρ' αυτοίς πρέπει να γίνει εντατική προσπάθεια προς πλήρη εις τον κοινόν αγώνα συμμετοχήν των δι' όλων των σωματικών και λοιπών δυνάμεών του. Τούτα και πλείστα άλλα θα διασκεφθή και συζητήση και αποφασίση η εθνοσυνέλευσις, αν καταρτισθώμεν εις τοιούτον σώμα, έχον κύρος λαλούν και αποφασίζον υπευθύνως δια την τύχην μας ενώπιον και του πεπολιτισμένου κόσμου και των Ανακτοβουλιών και της κεντρικής μας κυβερνήσεως και των φίλων και των εχθρών μας. Άνευ τοιαύτης εθνοσυνελεύσεως, εκτός φιλολογίας δια το ζήτημά μας, τίποτε άλλο δε θα γίνη».

Ο Μητροπολίτης Χρυσόστομος μέχρις εσχάτων αγωνίσθηκε παντί σθένει, πάση δυνάμει και ζήλω ιερῷ για την πραγματοποίηση του αυτονόμου Ιωνικού κράτους και όταν όλα καταποντίζονταν -ολίγες ημέρες προ του φρικτού χριστομιμήτου μαρτυρίου του- απέστειλε με ημερομηνία 21 Αυγούστου 1922 επιστολή προς τον Βασιλέα των Ελλήνων Κωνσταντίνο προκειμένου να τον πείσει να ηγηθεί πανεθνικής πανστρατιάς για τη διάσωση του βυθιζομένου στην άβυσσο μικρασιατικού ελληνισμού. Στη δε εσχάτη επιστολή του, την οποία απέστειλε την 25^η Αυγούστου 1922 στον Ελευθέριο Βενιζέλο και αποτελεί την υστάτη παράκληση και παρακαταθήκη του, έγραφε με σπαραγμό καρδίας: «Έκρινα δε προς παντός απαραίτητον εκ των φλογών της καταστροφής εν αις οδυνάται ο Μικρασιατικός Ελληνισμός, και ζήτημα είναι εάν, όταν το παρόν γράμμα μου αναγινώσκηται υπό της Υμετέρας Εξοχότητος, αν ημείς υπάρχωμεν πλέον εν τη ζωή, προοριζόμενοι -τις οίδε- κατά ανεξερευνήτους βουλάς της Θείας Προνοίας εις θυσίαν και μαρτύριον, να απευθύνω την υστάτην έκκλησιν προς την φιλογενή και μεγάλην ψυχήν Σου και να Σας είπω δυο λέξεις. Εάν δια να σώσητε την Ελλάδα εκρίνατε καθήκον Σας να προβήτε εις επαναστατικόν κίνημα της Θεσσαλονίκης, μη διστάσητε τώρα να προβήτε εις εκατόν τοιαύτα κινήματα, ίνα σώσητε τώρα ολόκληρον τον απανταχού γης και ιδία τον Μικρασιατικόν και Θρακικόν Ελληνισμόν, ο οποίος τόσην θρησκευτικήν λατρείαν τρέφει προς Υμάς.

Δεν είναι ανάγκη ο ελληνισμός ούτος και αι χώραι αύται μετά της Κωνσταντινουπόλεως να ενωθώσιν μετά της Ελλάδος, διότι το όνειρον τούτο απεμακρύνθη αφ' ημών τουλάχιστον δι' εκατόν έτη, αλλά σπεύσατε και υψώσατε πανταχού την επιβλητικήν φωνήν Σας, αυταί αι Χώραι να αποτελέσουν εν αυτόνομον ανατολικόν χριστιανικόν κράτος, έστω υπό την κυριαρχίαν του Σουλτάνου και Υπατον Αρμοστήν την Σην περιουστάτην κορυφήν. Είναι η μόνη και ενδεδειγμένη λύσις, ήτις θα θέση τέρμα εις τας συμφοράς των κατοίκων της Ανατολής...».

Όλα όμως είχαν καταρρεύσει και οι πύλες της αβύσσου είχαν ανοίξει ως τάφος για τον μικρασιατικό ελληνισμό, ο οποίος υπέστη την εθνοκάθαρση και μαζί του ετάφη και το ανεκπλήρωτο όνειρο της δημιουργίας αυτόνομου Ιωνικού κράτους. Ο εθνοϊερομάρτυρας Μητροπολίτης Σμύρνης Άγιος Χρυσόστομος θυσιάσθηκε μαζί με το πολυφίλητο ποίμνιό του γενόμενος το «εθελόθυτον θύμα» και το «αιώνιο και αθάνατο σύμβολο» της γενοκτονικής θυσίας του ελληνισμού της Ιωνικής γης. Ενώπιον του χριστομιμήτου φρικτού μαρτυρίου του κρίνονται οι πάντες, τόσο οι εθνικά διχασμένοι ημέτεροι πολιτικοί, όσο και οι πονηρές αλώπεκες δήθεν σύμμαχοί μας... και η κρίση δικαία εστί.